

Arheološka istraživanja na Sustipanu u Splitu 1994. godine

Mr. Maja PETRINEC, viši kustos
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
HR - 21000 Split, S. Gunjače b. b.

Mr. Tomislav ŠEPAROVIĆ, viši kustos
viši kustos, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
HR - 21000 Split, S. Gunjače b. b.

U sklopu projekta uredjenja poluotoka Sustipan u Splitu, u razdoblju od 25. 07. do 10. 10. 1994. godine, provedena su na ovome mjestu zaštitna i revizijska arheološka istraživanja u organizaciji Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika. Otkrićem pet kasnoantičkih grobova potvrđena je prijašnja pretpostavka o postojanju groblja toga razdoblja na Sustipanu. Ukupno 65 kasnosrednjovjekovnih grobova može se povezati s podacima o ukapanju umrlih u kužnim pošastima koje su harale Splitom od 14. do 18. stoljeća. Na prostoru južno od bazilike otkrivena su dva nova zida samostana Sv. Stjepana, a unutar bazilike dio podloge stupova između srednjeg i južnog broda, te baza jednog stupa. Pronađen je i plutej ukrašen pleternom ornamentikom, koji je vjerojatno pripadao oltarnoj ogradi bazilike.

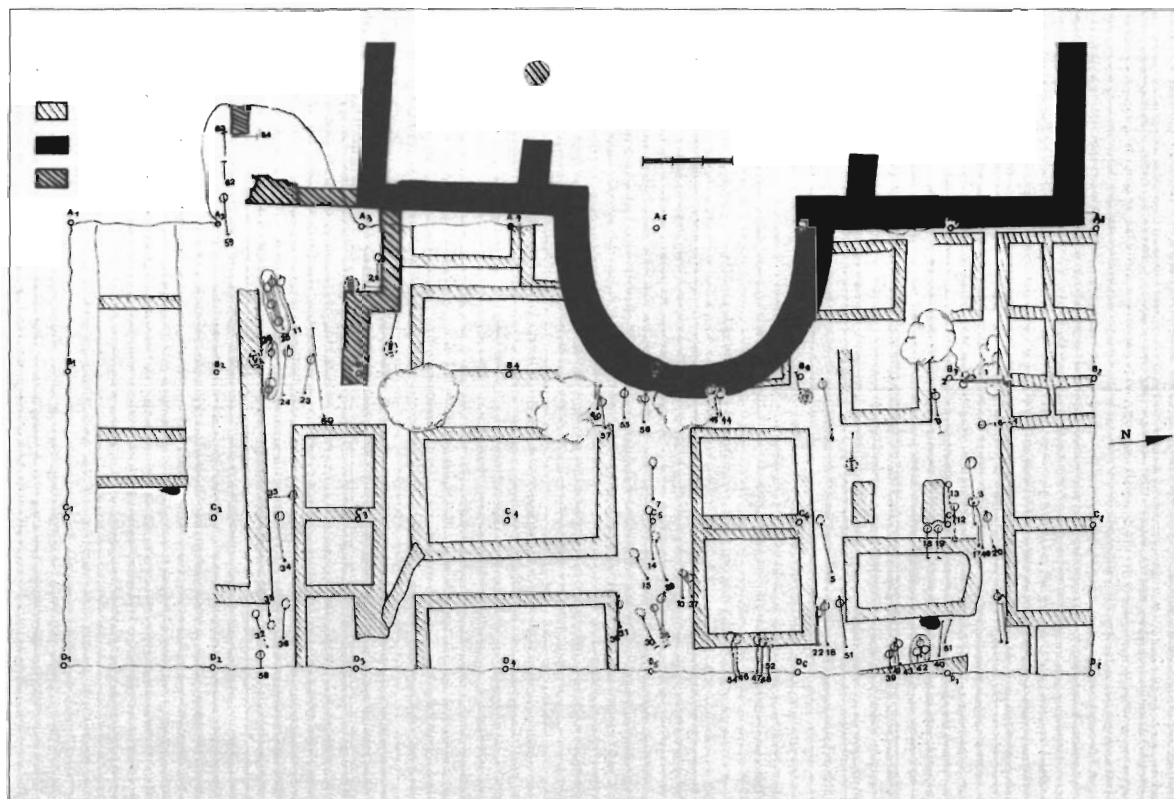

Područje grada Splita koje se po srednjovjekovnom benediktinskom samostanu i crkvi Sv. Stjepana već stoljećima zove Sustipan, predstavlja poluotok na jugozapadnom rtu splitske uvale. Položen u smjeru zapad - istok oblikuje greben u dužini od oko 500 m, s najvećom nadmorskom visinom od oko 17 m.

Sustipansko područje prvi se put spominje u darovnici splitskog đakona Petra 1020. godine kada je samostan Sv. Stjepana proglašen slobodnim samostanom. Istaknuto mjesto zauzima u najranijoj hrvatskoj povijesti budući da ga posjedima obdaruju hrvatski kraljevi Petar Krešimir IV., Dmitar Zvonimir i Stjepan II. Kroz punih sedam stoljeća igra značajnu ulogu u splitskoj crkvenoj i građanskoj povijesti, a njegov opat uživa u gradu najveći ugled poslije nadbiskupa i kneza.

Prva arheološka istraživanja na Sustipanu provedena su 1958.-1959. i 1961. godine. Tom prilikom otkriveni su ostaci arhitekture samostana i trobrodne bazilike koji su konzervirani, a na osnovi nalaza izvršena je i rekonstrukcija.

U razdoblju od 25. srpnja do 10. listopada 1994. godine u organizaciji Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika provedena

< Pogled na istraženi dio Sustipana

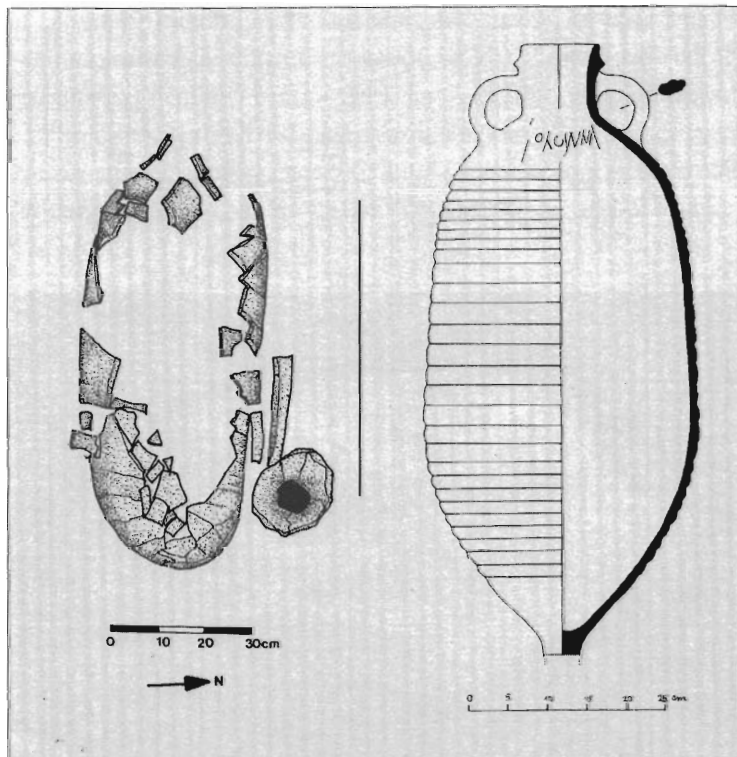
su zaštitna i revizijska istraživanja na ovom značajnom arheološkom lokalitetu. Nadzor nad istraživanjima povjeren je M. Petrinec i T. Šeparoviću, tehničku dokumentaciju vodila je S. Bubalo, a fotografsku Z. Alajbeg. U istraživanjima je sudjelovala i S. Šestanić, studentica Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Istraživanja su provedena na površini istočno od apside bazilike. Veličina sonde iznosila je 15 x 35 m i obuhvaćala je prostor od kraja sjevernog bočnog zida bazilike do ogradnog zida na litiци iznad mora.

Na čitavu istraženom prostoru, ispod sloja nasipa, otkriveni su zidovi recentnih grobnica koje su pripadale gradskom groblju iz 19. i početka 20. stoljeća. Te su grobnice dublje od cjelokupnog arheološkog sloja, te je u trenutku njihova ukopavanja, na tim mjestima, sloj u potpunosti uništen. Stoga se pristupilo iskopavanju na svim slobodnim površinama koje su obuhvaćale prolaze između grobnica i negdašnje grobljanske putove.

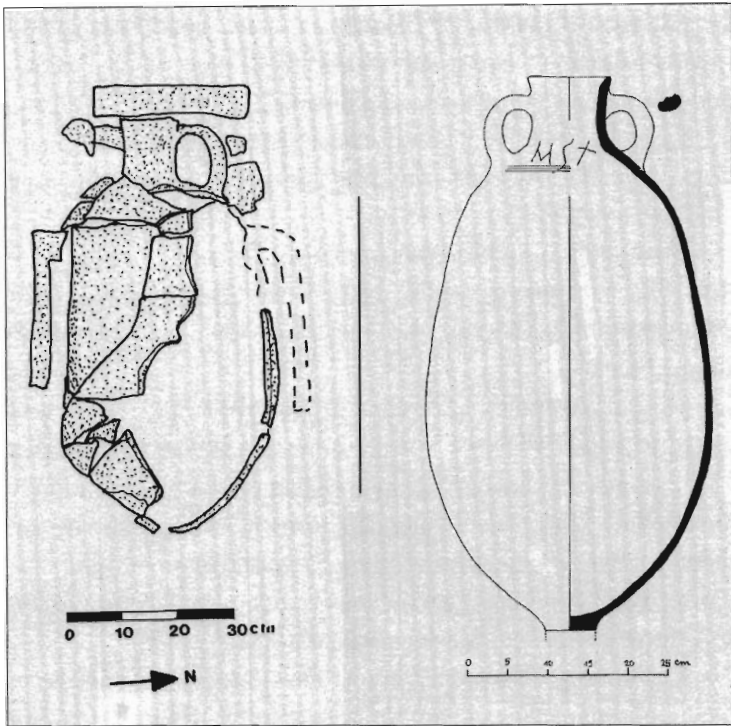
Kao što pokazuju profili na mjestima gdje nisu ukopane recentne grobnice, debljina kulturnog sloja iznosi 0.40-1 m. U tom sloju otkriveno je ukupno 65 grobova. Pet grobova vjerojatno je pripadalo razdoblju 4. ili 5. stoljeća. Njihovim otkrićem potvrđena je prijašnja pretpostavka o postojanju kasnoantičkog groblja na Sustipanu. Riječ je o tri dječja groba u amforama, te dva groba omeđena tegulama s dvoslivnim pokrovom od tegula i imbreksa u kojima su bili ukopani odrasli pokojnici. U ovim grobovima nije bilo nalaza.

< Plan istraženog dijela Sustipana

Grob II i rekonstruirana grobna amfora

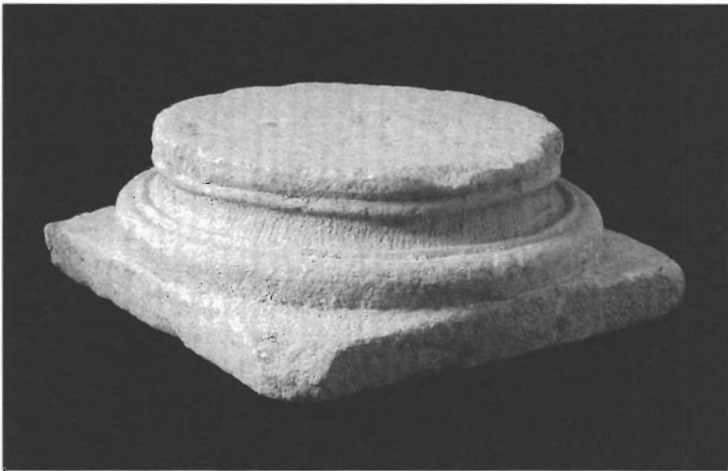
Grob I, s rekonstrukcijom grobne amfore

Venecijanski novac gazzetta u vrijednosti > 2 solda, kovan za Dalmaciju i Albaniju, kraj 17.- 18. stoljeće.

Razdoblju kasnijeg srednjeg vijeka pripada 59 grobova. Pokopnici su pokopavani u jednostavne rake, a samo u dva slučaja raka je bila obložena manjim nepravilnim kamenjem. Neki su pokopani u drvenim sanducima na što upućuju nalazi željeznih čavala kojima su ti sanduci bili zakivani. Svi kosturi imaju ruke prekrížene na prsima. Najveći broj grobova orijentiran je u pravcu zapad - istok, a samo nekoliko u pravcu istok - zapad i jug sjever. Većina ih je presječena zidovima recentnih grobnica. Nalazi su u grobovima rijetki, a radi se uglavnom o nakitu ili kovinskim dijelovima na odjeći (3 medaljona, 1 naušnica, 1 prsten, 4 pojasne kopeće). U dva groba pronađeni su primjerci bakrenog novca od kojih se jedan može identificirati kao venecijanski u vrijednosti dva solda s legendom DALMA ET ALBAN na aversu. Ti se grobovi

Plutej oltarne ograde pronađen > unutar bazilike.

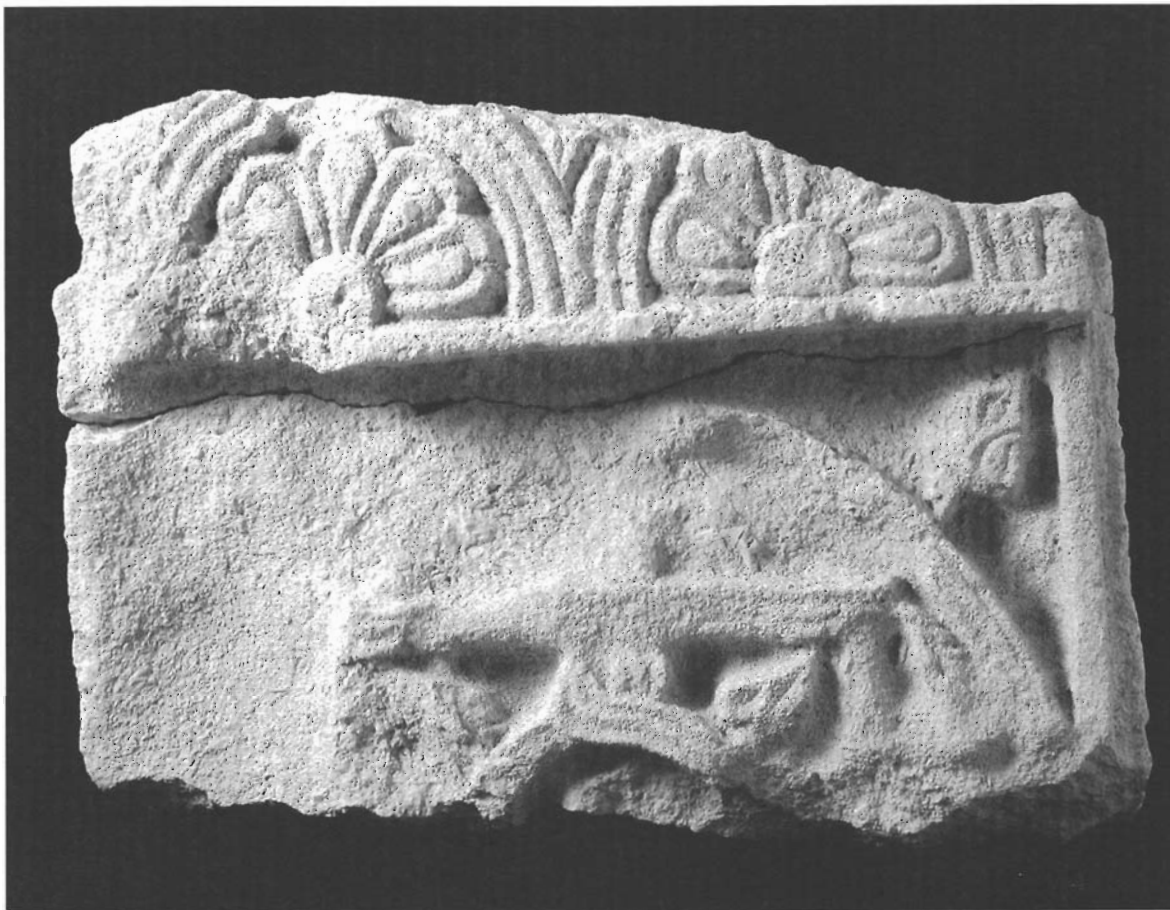
Baza stupa pronađena in situ unutar bazilike

Splitski novac denaruc ili parvul (piccolo), sredina 13. stoljeća

moгу povezati s podacima o ukapanjima umrlih u kužnim pošastima koje su kosile stanovnike Splita od 14. do 18. stoljeća. Tome u prilog govori i činjenica da je u nekim grobovima pronađeno više pokojnika zasutih vapnom. Nalaz splitskog srebrnog novca, kovanog sredinom 13. stoljeća dopušta pretpostavku da su neki od grobova stariji od 14. stoljeća. To je prvi tip dinarića ili parvula kojeg karakterizira avers sa slovom E.

Nakon što je u zapadnom profilu uočen zid koji nije dokumentiran tijekom ranijih iskopavanja, odlučeno je da se revizijski istraži i dio prostora južno od bazilike. Veličina sonde što se nadovezuje na nekadašnji iskop iznosila je 6 x 7 m. Utvrđeno je da je riječ o samostanskom zidu koji se od južnog zida bazilike pruža u dužini od 4 m u pravcu juga. Taj je zid prijašnjim iskopavanjima bio registriran tek na spoju s južnim zidom bazilike. Otkriven je i dio drugog samostanskog zida orijentiranog u smjeru istok - zapad, uništenog na žalost, gradnjom dviju recentnih grobnica i sačuvan tek u dužini od 1 m. Tu je pronađeno još šest grobova što se mogu datirati u raspon od 14. - 18. stoljeća. Pet pokojnika bilo je ukopano jednostavno u zemlju, dok je jednome raka obložena većim nepravilnim kamenjem, a dno popločano. Taj se grob nalazi na mjestu gdje bi se trebala spajati dva novootkrivena samostanska zida, od kojih je vjerojatno kasniji.

Unutar same bazilike istražena je površina veličine 4 x 2 m na mjestu gdje je ranije posječeno jedno stablo. Otkriven je dio podloge stupova između srednjeg i južnog broda bazilike, te *in situ* baza jednog stupa. Uz podlogu stupova na prostoru srednjeg broda, nalaze se tri zidane grobnice iz kasnijeg vremena koje su služile kao kosturnice, a u svakoj je bilo ispremiješanih ostataka 15-20 kostura. Među pokrovnim pločama jedne od tih grobnica pronađen je veći ulomak pluteja oltarne ograde, ukrašen pleternom ornamentikom, koji je najvjerojatnije pripadao kamenom namještaju bazilike.

Finding of six late Roman graves confirms the earlier thesis on existence of a graveyard of that period at Sustipan. The total of 65 late medieval graves can be related to the information on burying of the people who died during pest epidemics that took place in Split from the 14th to the 18th centuries. It is possible that some of the graves belong to earlier periods, as suggested by the find of the first type of silver coins of Split, called dinarić or parvul. In the area to south of the basilica, there were found two new walls of the St. Stephen Monastery, and inside the basilica there was found a part of foundations of columns between the nave and the south aisle, and base of another column. There was also found a plate with interlaced ornaments, probably belonging to the altar screen of the basilica.

*Archaeological Excavations
at Sustipan in Split in 1994*

Literatura:

- I. OSTOJIĆ, *Benediktinci u Hrvatskoj II*, Split, 1964.
D. KEČKEMET, *Splitsko groblje Sustipan*, Split, 1994.
T. MARASOVIĆ - D. VRSALOVIĆ, Srednjovjekovna opatija na Sustipanu u Splitu, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 65-67, Split, 1963. (1965.).
M. PETRINEC - T. ŠEPAROVIĆ, Arheološka istraživanja na Sustipanu u Splitu, *Obavijesti HAD-a*, 3, Zagreb, 1994.